

Wyrok z dnia 4 października 2011 r.

I UK 101/11

Warunek nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 29 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), aby ubezpieczony ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę był pracownikiem, ma zastosowanie również do ubezpieczonego, który uprawniony jest do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Przewodniczący SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera, Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 4 października 2011 r. sprawy z odwołania Władysława B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w R. o prawo do emerytury, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 listopada 2010 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 9 listopada 2010 r. oddalił apelację pozwanego organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z 28 stycznia 2010 r., zmieniającego decyzję pozwanego z 28 listopada 2008 r. i przyznającego ubezpieczonemu Władysławowi B. prawo do wcześniejszej emerytury od 30 czerwca 2008 r., na podstawie art. 29 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1127 ze zm. - dalej: ustawa lub ustawa emerytalna). Pozwany odmówił ubezpieczonemu tej emerytury, gdyż ostatnio przed zgłoszeniem wniosku nie był

pracownikiem, lecz pracował na podstawie zlecenia. Nie spełnia też samodzielnie warunku 35 lat ubezpieczenia pracowniczego, gdyż ubezpieczeniu z tego tytułu podlegał przez 31 lat, 3 miesiące i 21 dni. Sądy Okręgowy i Apelacyjny uznały, że ubezpieczony spełnia warunki do emerytury na podstawie art. 29 ustawy. Wykazał ponad 35 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Przed uzyskaniem prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy ubezpieczony był pracownikiem i nie utracił statusu pracownika przez zawarcie umowy zlecenia, korzystając z prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Skarga kasacyjna zarzuciła naruszenie: 1) art. 29 ust. 1, ust. 2 i ust. 3 ustawy emerytalnej, przez niewłaściwą wykładnię i błędne przyjęcie, że ubezpieczony spełnia wszystkie przesłanki do przyznania mu wcześniejszej emerytur przy obniżonym wieku oraz że cały okres 35 lat stażu pracy ubezpieczonego wypełniony jest ubezpieczeniem społecznym, emerytalnym i rentowym z tytułu stosunku pracy, a zatem nie musi być spełniony dodatkowy warunek określony w ust. 2, aby ubezpieczony ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę był pracownikiem; 2) art. 233 k.p.c., przez dowolną ocenę zebranego materiału dowodowego i uznanie, że ubezpieczony posiada 35 lat stażu pracy z tytułu stosunku pracy, podczas gdy z akt rentowych, z odpowiedzi na odwołanie oraz z ustaleń poczynionych przez Sądy obu instancji wynika, że ubezpieczony posiada 31 lat, 3 miesiące i 21 dni stażu pracowniczego. Ubezpieczony przed złożeniem wniosku o emeryturę świadczył pracę na podstawie umowy zlecenia (od 1 września 2000 r. do 31 stycznia 2001 r. oraz od 1 lutego 2001 r. do 30 września 2002 r.) oraz nie posiada 35-letniego okresu ubezpieczenia z tytułu pozostawania w stosunku pracy (posiada 31 lat, 3 miesiące i 21 dni zatrudnienia pracowniczego), a zatem nie spełnia przesłanek określonych w art. 29 ust. 2 i ust. 3 ustawy. Brak było podstaw do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury.

W odpowiedzi ubezpieczony wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga zasadnie zarzuca naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię. Sąd Apelacyjny nietrafnie przyjmuje, że z art. 29 ustawy wynika norma, według której ubezpieczony, który jest niezdolny do pracy, nie musi wykazywać warun-

ków z art. 29 ust. 2 ustawy. Takie stanowisko przedstawiono też w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 8 listopada 2007 r., III AUa 2315/06 (LEX nr 447169).

W ocenie składu rozpoznającego skargę taka wykładnia jest sprzeczna z literalną treścią przepisu art. 29. Na prawo do emerytury nie składa się tylko warunek określonego wieku i okresów ubezpieczenia, w tym krótszych, gdy ubezpieczony jest całkowicie niezdolny do pracy (art. 29 ust. 1). Muszą być spełnione jeszcze warunki z ust. 2 albo z ust. 3 art. 29. To one wyrażają istotę przywileju wcześniejszego wieku emerytalnego, czyli emerytura przysługuje temu ubezpieczonemu, który ostatnio przed złożeniem wniosku o emeryturę był pracownikiem albo cały wymagany okres ubezpieczenia wynika z pracowniczego zatrudnienia. W orzecznictwie (por. choćby wyroki Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2006 r., I UK 145/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 367 i z 28 stycznia 2010 r., II UK 50/09, LEX 564767) potwierdzono, że jest to emerytura szczególna, gdyż przysługuje z tytułu ubezpieczenia wynikającego z pracowniczego zatrudnienia.

Jeżeli cały wymagany staż emerytalny wypełniało ubezpieczenie z tytułu pozostawania w stosunku pracy, to do przyznania emerytury nie są wymagane warunki z art. 29 ust. 2 (w związku z art. 29 ust. 3). Skarżący nie ma 35 lat ubezpieczenia z tytułu pozostawania w stosunku pracy (art. 29 ust. 3). Zarzut procesowy skargi jest tu bezprzedmiotowy, gdyż zaskarżonego wyroku nie oparto na ustaleniu, że ubezpieczony posiada 35 lat ubezpieczenia wynikającego z pozostawania w stosunku pracy. Ubezpieczony musiał spełnić zatem warunki z art. 29 ust. 2 ustawy. Te zaś pozostają w koniunkcji, co oznacza, że oba warunki muszą się spełnić. Zgodnie bowiem z art. 29 ust. 2 sporna emerytura przysługuje ubezpieczonym, którzy: 1) ostatnio, przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, byli pracownikami oraz 2) w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym pozostawali w stosunku pracy co najmniej przez 6 miesięcy, chyba że w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę są uprawnieni do renty z tytułu niezdolności do pracy. Myląca może być ta ostatnia część przepisu z art. 29 ust. 2 pkt 2 - „chyba że w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę są uprawnieni do renty z tytułu niezdolności do pracy” - gdyż ta niezdolność do pracy nie wyłącza warunku z pkt 1, lecz tylko warunek z pkt 2, to jest pozostawania co najmniej przez 6 miesięcy w stosunku pracy w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Nadal spełniony musi być jako odrębny warunek z art. 29 ust. 2 pkt 1, czyli emerytura przysługuje temu ubezpieczonemu, który ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę był pracownikiem. Jeżeli natomiast nie był pracownikiem, lecz podlegał ubezpieczeniu z innego tytułu, to warunek z art. 29 ust. 2 pkt 1 nie spełnia się. Na gruncie przepisów o emeryturach nie jest więc uprawniona wykładnia celowościowa, jeżeli z wykładni literalnej przepisu jednoznacznie wynika określona norma. Ta zaś jest inna niż norma przyjęta w zaskarżonym wyroku, czyli że uprawniony do renty z tytułu niezdolności do pracy nie musi wykazywać żadnego z dodatkowych warunków określonych w art. 29 ust. 2.

Ponadto Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 17 grudnia 2009 r., I UZP 7/09 (OSNP 2010 nr 11-12, poz. 141) stwierdził, że „że przesłanka z art. 29 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej jest spełniona tylko wówczas, gdy pomiędzy ustanowieniem ostatniego stosunku pracy a złożeniem wniosku o emeryturę nie wystąpił żaden okres podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu niezwiązanego z zatrudnieniem w charakterze pracownika (...). Ubezpieczonego ostatnio przed złożeniem wniosku o emeryturę z tytułu niezwiązanego z zatrudnieniem w charakterze pracownika (w tym z tytułu umowy zlecenia) nie można bowiem uznać za pracownika w rozumieniu art. 29 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej”. Stanowisko to jest utrwalone w orzecznictwie (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 3 marca 2010 r., III UK 50/09, LEX nr 585845; z 19 marca 2010 r., II UK 250/09, LEX nr 599774; z 7 grudnia 2010 r., I UK 217/10, LEX nr 738529; z 11 stycznia 2011 r., I UK 272/10, LEX nr 738538).

W sprawie ustalono, że ubezpieczony po uzyskaniu renty z tytułu niezdolności do pracy pracował na podstawie umów zlecenia; według skarżącego od 1 września 2000 r. do 31 stycznia 2001 r. i od 1 lutego 2001 r. do 30 września 2002 r. Praca uprawnionego do renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie cywilnoprawnej umowy zlecenia w tym czasie łączyła się z obowiązkiem podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tego tytułu (art. 9 ust. 4a i 4b ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.). W takiej sytuacji nie można było stwierdzić, że ubezpieczony był pracownikiem przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę (art. 29 ust. 2 pkt 1).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

=====